DAK LI HALLA L-HARES

Ta' PAWLU CACHIA

Il-ħanut ta' Mikiel kien imballat bin-nies li ta' kull lejla kienu jiltaqgħu hemmhekk biex jaqtgħu l-leblieba ta' l-inbid jew biex jindafru dafra mal-karti tal-logħob, u fl-istess ħin iqattgħu siegħa jlabalbu fuq dik il-ħaġa li tkun l-aktar laqtithom matul il-jum. U ngħiduha, ma kienx jonqos li xi darba jew oħra jwaqqgħu l-kliem fuq ħaddieħor biex jikxfulu l-borom tiegħu.

Fost dik iċ-ċorma kien hemm Marozz il-Baħnan, raġel fuq ruħu li issa qorob biex ixellef l-erbgħin. Kien ħabrieki għall-aħħar fl-oqsma li kellu missieru, u daqqa t'id ma kienx jaħsibha darbtejn biex jagħtiha mill-aħjar li jista'.

Dan kien midħla tal-ħanut daqs il-bqija. Iżda billi kien xi ftit moħħu ħafif u mberfel, kulħadd kien idur miegħu bħall-qaqoċċa ħalli jgħadduh passata kif tmiss il-liġi. Min jistadu f'xi kelma. Min jimbuttah u jkun għoddu qalbu minn tulu fl-art. Min jibagħtu għand il-kappillan jew għand is-surġent tar-raħal b'xi qadja bla sens. Min kien jiġbidlu xi ġibda saqajh. U dak bħal mazzun jibla' kollox u jagħmel kollox b'għajnejh magħluqa. B'danakollu, hu ma kienx jagħmel dan għar-riħ bla xita. Għaliex wara li jkun qeda dak li qabbduh, mingħalih bl-akbar reqqa, kien isib jistennieh xi pinta nbid li jiblagħha f'kemm ilna ngħidu.

Mhux l-ewwel darba li b'riħet hekk kien ilegleg xi erbgħa mhux ħażin. U lanqas ma kienet darba f'mitt qamar li sħabu jirnexxielhom isakkruh u mbagħad ħalli għalihom jagħmlu burdell sħiħ bih, billi f'dik it-telqa Marozz kien jiftaħ ħalqu u jibdew ħerġin sensiela ta' ħmerijiet, waħda isbaħ mill-oħra, li l-awtur tagħhom ma jkunx għajr dak l-għasir ta' l-għenba.

Il-Baħnan kien joqgħod għal kollox bħal ħaruf. Imma kif kien ixomm li ġej il-kliem fuq il-ħares kien iqatta' l-karti ma' min kien jisimgħu jitkellem fuq hekk. Għaliex il-kelma biss ħares kienet twaħħxu u triegħdu bil-biża'.

Għalkemm kien jidher iblah quddiem l-oħrajn, hu ma kienx bla moħħ daqskemm kienu qed ipinġuh. Marozz kien makakk, u biex jieħu dak li jrid u tgħaddi tiegħu kien jinqeda b'kollox.

Marozz kien iqis lil kulħadd b'ħabib, iżda lil Bertu t-Trumbun u Wenzu l-Fdewxu ma kienx jaħmilhom b'għajnejh. Dawn kienu joħolqulu kull nasba li allaħares ma jkunux xi ħbieb li hu jaħlef bihom daqs id-dawl ta' għajnejh, li dawn kienu jħennu għalih u jifthulu għajnejh biex jeħles mis-saram li jkunu se'r jitfgħuh fih. Ma kenitx l-ewwel darba li dawn riedu jixħtuh fi xkora, u hu bid-

daqsxejn melħ li kien baqagħlu, żgiċċa minnu minflok qabad lilhom fiha.

Dik il-lejla lanqas laħaq qabeż l-għatba tal-ħanut li ma sabx lil dawn iż-żewġt ixriek, li kienu qishom id-dell ta' xulxin, jitħaddtu ras imb'ras. Dawk l-imgħarrqin kif lemħuh dieħel malajr sejħulu biex jersaq in-naħa tagħhom. Il-Baħnan mar biex ma jħallihomx jaħsbu li qiegħed jintrefa' minnhom. Għaliex, wara kollox hu minnhom ried! Xi qatra huma kienu jħallsuhielu!

"Il-lejla minfejn ġej, Marozz?" staqsieh it-Trumbun biex jibdielu d-diskors.

"Ara l-ieħor! Minfejn tridni niġi? Mhux mir-razzett jew?" wieġbu l-ieħor, u meta lemaħ l-inbid quddiemhom malajr tħajjar, "Hemm xi naqra nbid Bert?"

"Hawn ħa l-flixkun, ħu kemm trid," qallu dak waqt li ressaqlu l-flixkun u t-tazza li kien għadu kemm xorob minnha hu.

Wara li ferra' tazza u meċlaq tnejn ħalqu, Marozz kien sa jwarrab u kollox, meta Wenzu għemeż lil sieħbu li dan dlonk dar fuq il-Baħnan u qallu. "Ħabib, ħobbni u obgħodni, imma minn żmien 'l hawn qed narak togħlob wisq. Jaqaw qed titħabat fl-egħlieqi, jew inkella dabbart xi xebgħa mingħand xi ħadd u ħalliek bla saħħa?"

"Huwa lili min tridu jtini xebgħa?"

"Ma nafx, forsi lagħablek xi waħda l-ħares."

"F'ġieh kemm hemm, se'r terġa' tibda l-pantomini tas-soltu?" saħan Marozz meta ra lil dak jinkih.

"B'daqshekk x'qallek, Marozz?" taffihielu l-Fdewxu, "biex tagħmel dan il-plejtu kollu għal xejn? In-nies man-nies jitkellmu, u b'dak li qallek ma nafx għaliex kellek tieħu għalik."

"Jaqaw int qed iżżomm miegħu wkoll, għax daż-żmien intom dejjem hekk, dejjem taraw f'hiex tgħalltuni," maħmaħ id-dgħajjef.

"Ngħalltuk b'daqshekk?" xeħethielu Bertu, "Mur ġibek li veru dar għalik il-ħares!"

"Jekk se'r tkompli sejjer sa jkollna xi ngħidu," telgħulu Marozz f'saħna ta' għajat.

L-irġiel l-oħra li kienu fuq imwejjed oħra, intebhu x'kien ġara. Għaliex dik l-istorja kienu drawha, u issa kienet xebbgħethom. Mikiel, sid il-ħanut u Wistin il-ħuttab kienu qed jitkellmu fuq it-trobbija tat-tiġieġ u x'ħin semgħu t-tħambiq resqu lejn il-mejda ta' dawk, u biex tal-ħanut ma jiksirhiex ma' ebda wieħed minnhom qal, "X'inqala' dan l-għajat kollu?"

"U xejn, Mikiel," wieġeb Bertu biex jurih li qed jillitigaw fuq tentufa.

Marozz ma riedx joħroġ tellief u f'daqqa waħda qam bil-wieqfa u beda jgħajjar lil Bertu, "Daqshekk int raġel? Għidlu li kontu......

u mhux xejn."

"Konna qed ngħidulu jekk kellux xi jgħid mal-ħares," qabeż dikment Wenzu biex ma jħallihomx iwaqqagħhom għaż-żuffjett. "Dak kollu. Ma nara xejn ħażin fiha?"

"U b'daqshekk, Marozz! Ma kellekx għaliex tagħmel dak l-istorbju kollu," għarfu l-Ħuttab waqt li taptaplu fuq spalltu.

"Imma dawk ħżiena daqs tengħuda, u dejjem hekk, għax jafu minn x'hiex inbati. Dawk dejjem jaraw f'hiex iqabbdu dufrejhom ħalli jġibuni fil-għawġ. Imma f'wiċċhom jibqa'."

"Xi ħsibtna lilna? Xi rġiel tal-ħabba gozz?" tħambaq l-Fdewxu meta ra lill-Baħnan iqum fuq tiegħu.

Il-qiegħa kienet qed tisħon ġmielha u Wistin, li ħlieqa ma' Marozz kien imut għaliha, beda jagħmel minn kollox biex taparsi jsewwi u jraqqad kollox. Għalhekk dar fuqhom u qalilhom, "Aħna sa nibqgħu sejrin hekk? Ara, ħalli naqtgħuha fil-qasir u kulħadd jieħu li ħaqqu. Nibdew bik, Marozz, qabel xejn, qatt rajt il-ħares, jew qatt ħallielek xi ħaġa u int ma żammejthiex mistura?" waqt li b'għajnejh beda jfittex lill-Fdewxu u lit-Trumbun.

"Iż-żift," qallu mgħaddab il-Baħnan. "Int ukoll, Wistin?"

"U le mhux hekk! Mela lilna ħsibtna tfal?"

"Mhux hekk xejn, għax ħaqq l-imniefaħ qed nara li se'r tilagħbuni fin-nofs," ħaqqaq dak waqt li fajjar daqqa ta' ponn fuq wiċċ il-mejda u biha kien għoddu qaleb il-flixkun, u ħasad lil dawk li kienu qed jitniegħsu fl-irkejjen tal-ħanut. "Ħa ngħidilkom ċara u tonda," reġa' beda biex jilgħabha ta' ħmar. "Jien ma nafx x'intom tgħidu, smajtx. Ħares u mhux ħares; ħallielek il-flus u ma żammejtx mistur. Jien ma nafx xi tridu tgħidu bihom!"

"Ħa nfiehmek ftit," qabeż Wistin bħal wieħed li donnu qiegħed ifittex ix-xagħra fl-għaġina.

"Tfehemni xejn, u qattus it-torok, mur int u kemm għandek għand boxxla xjaten," ħaslu Marozz u fl-istess ħin jheżżeż snienu bir-rabja.

"Bil-mod, għax tkun għaddejja xi fewġa, Marozz!" żerżaqhielu Bertu b'ilsien ħażin daqs ta' lifgħa.

Il-Baħnan lanqas ħallieh jispiċċa li ma warrabx minn hemm, u wara li żarrat tnejn minn taħt, gemgem waħdu, "Aħjar nitlaq minn ħdejhom, dawn il-qabda qlafat, għax bi kbira se tiġi l-lejla jekk sa jibqgħu sejrin biha!"

Għal dik il-lejla, kollox reġa' bired xi ftit u l-ħarsijiet kienu baqgħu jiġġerrew barra, għaliex ħadd iżjed ma kien sejħilhom. Iżda moħħ il-Baħnan kien xegħel bi ħsieb li jekk jagħraf jaħdmu tajjeb, jagħtihom tweġiba li ma jinsewhiex kif ġieb u laħaq.

Hu ma kien wera ebda dell ta' biża', imma baqa' magħhom jitbaħrad, idur minn mejda għal oħra; daqqa jlaqqat xi pinta u daqqa jwerrek idejh għaliex ikun iddobba xi sigarett, sakemm għajja jitliejaq minn hemm għal hawn, sellem baxx baxx u parpar 'il barra, iħammem u jgedwed waħdu fuq il-ħsieb li waqa' f'moħħu.

Dik il-lejla ma setax jagħlaq għajn m'għajn. Fil-kamra kien qed jistħajjel li jara bosta xbihat koroh u bosta boroż ta' flus imxerrdin. Hu ma tax kas, għax kien jaf li dawk kienu kollha qlajja' tan-nies. Anzi dak il-ħin faqqa' daħka u f'qalbu qal, "Hekk nagħmel! Hux qalu li l-ħares iħallilek xi ħaġa warajh? Mela ħalli f'idejja. X'ħasbu li hu Marozz! Xi wieħed ta' kafkaf? Fl-aħħar insibilhom kappell jiġihom." Imbagħad wara ħafna tiġbid ta' kutri, għajnu marret bih u sab ruħu fi ħdan Morfew jonħor daqs bumerin.

L-għada fil-għaxija, il-klikka ta' rġiel fil-ħanut ta' l-inbid kienet qed iddaħħan, tredden jew tiekol xi bukkun fuq idejha. Marozz dik il-lejla kien iddawwar aktar mis-soltu. Kulħadd tħasseb fih. Min ħaseb li mhux se'r jersaq 'l hemm iktar minħabba dak li għamlulu fil-lejla ta' qabel. Min qal li waqa' fil-bir u ma sabux rampil biex itellgħuh. U min ħaseb li weġġa' bl-imgħażqa.

Iżda Marozz ma ġralu xejn minn dan. Għaliex wara ftit deher dieħel il-ħanut b'wiċċu għad-dawl. Hu kien mgħobbi b'bixkilla fuq spalltu. Kulħadd stagħġeb bih; għax lil Baħnan qatt ħadd ma kien rah f'dik il-qagħda. Huma dejjem rawh idu fil-but igerrem xi loqma ta' sigarru jew sigarett li jkun sab barra t-triq. Imma għajnejh dejjem imberrqin ħalli jara min ser iħallaslu xi boqqa nbid.

Bertu, li kien qisu xewka, lanqas ħamlu, għax kif rah ifiġġ mar dritt dritt fuqu u qallu, "Hemm x'għandek, xbin?"

Marozz ried jagħmilha t'iblah biex iġib lil kulħadd għal taħt idejh. "Hemm għandi affarijiet li ma nistax nurihomlkom, għax inkella jista' jaqa' xi risq ħażin fuqi!"

"Iva lanqas lilna?" saħħnu l-Fdewxu biex jirnexxilu jwaqqgħu.

"Ma' ħadd, Wenz. Għaliex dak li għandi fil-bixkilla tahomli l-ħares u b'rasi jdur jekk nitniffes" wieġbu fil-waqt il-Baħnan.

"Din xi żinnata minn tiegħek," reġa' t-Trumbun mgħoxxi biddaħk.

"Ara ma jdurx għalik, Marozz," tefagħhielu Wistin li kien qed jisma'.

Meta semgħu dan il-kliem kulħadd infexx jidħak, għax dawk intebħu li kienet ħlieqa tiegħu.

Marozz li issa kienet id-daqqa tiegħu dar lejhom u qallhom, "Idħku! Intom lil Marozz ħsibtuh xi mderwex jew? Iżda ngħidil-

kom li intom l-imderwxin. Mela la tridu tafu, ikxfu l-bixkilla ħalli taraw b'għajnejkom stess.

Kif neħħew il-biċċa xkora li kienet qed tgħatti dak li kien hemm taħtha, lemħu qoffa frott tgħaxxqek. F'dan il-ħin il-għagħa waqfet għal kollox għax raw li kliem Marozz ma kienx fih qerq. It-Trumbun kien ġa pront biex idaħħal idu ħalli jaħtaf waħda. "Dan minn fejn, ħabib," qallu Bertu bi kliem iniggeż.

"Mela jien qed inkellimkom bl-Għarbi? Dak ħallihuli l-ħares!"

"Kemm ħsibtna bċieċen lilna. Lilna ma tbellgħalniex ir-ross bil-labra tafx," wieġbu miblu fih innifsu dak li ħadlu l-frotta, waqt li qarmeċ snienu b'dak li kellu f'ħalqu.

"Imma ħaqq it-tabakk! Int jewilla ma temmen b'xejn? Iżda la naf li lagħabkom nieżel biex tkunu tafu, ħa ngħidilkom kollox, basta ma titkellmux. Dal-lejl ġie l-ħares u qalli li sa jħallili qoffa frott. Jien staqsejtu minn fejn ġabha, u hu qalli li ġabha mingħand bosta bdiewa, fosthom Bertu t-Trumbun, Wenzu l-Fdewxu u mingħalija semma wkoll lil Wistin il-Ħuttab. Imma, jien billi għandi ħafna sigar tal-frott, ħsibt u rajt li nġibha hawn ħalli dak li m'għandux igħix ma' min għandu. Xi tgħidu, ma ħsibthiex tajjeb?"

It-tlett iħbieb fehmuha l-biċċa u ma fetħux fommhom għax kellhom denbhom taħt il-blata, għalhekk dik il-lejla kellhom jitqannew b'buli ta' kelb.

Mikiel tal-ħanut meta rahom hekk, "Eh, fl-aħħar tal-mazzita, il-Bahnan sabilkom iż-żbiba."

Din ma nafx kif ħaduha. Imma naħseb li ma kellhomx il-ħila jifthu ħalqhom biex jerġgħu jbeżżgħu lil Marozz bil-ħares!